

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

«*Васили*» 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНА ІСТОРІЯ

ENVIRONMENTAL HISTORY

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 032 Історія та археологія

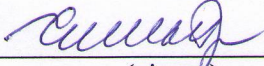
Освітньо-професійна програма: Історія та археологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна історія / Environmental history». Одеса: ОНУ, 2022. 14 с.

Розробник: Сминтина Олена Валентинівна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Протокол № 1 від "1" вересня 2022 р.

Завідувач кафедри (Олена СМІНТИНА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Історія та археологія»

 (Олена СМІНТИНА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

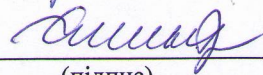
Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "6" вересня 2022 р.

Голова НМК (Галина ЛЕВЧЕНКО)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри (Олена Сминтина)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від "_____" _____ 20____ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 3	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>другий (магістерський)</u>	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	4 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
80 год.	108 год.		
Форма підсумкового контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є формування у студентів уявлення про загальні закономірності та конкретні особливості взаємодії природи та людського суспільства в історичній ретроспективі.

Завдання курсу полягає у тому, щоб навчити студентів розглядати історичний процес як багатофакторний, сформувавши у студентів уявлення про сутність базових підходів до концептуалізації взаємодії природи та суспільства в історичній ретроспективі, дати студентам можливість опанувати методологію реконструкції історичних процесів у конкретних географічних рамках, сформувавши у студентів конкретно-практичні навички формування географічних рамок наукового дослідження, створити для здобувачів вищої освіти простір для опанування практичних навичок застосування англійської мови у освітньому процесі за обраним фахом, навчити їх використовувати на практиці історичну термінологію англійською мовою.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології.

а) загальних (ЗК):

ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

б) спеціальних (СК):

СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.

СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

СК11. Здатність використовувати набуті знання в ході професійної діяльності та експертного консультування з актуальних проблем історії та археології, міжкультурної комунікації, архівної, музейної та пам'яткоохоронної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати:*

- основні підходи до концептуалізації взаємодії природи та суспільства у історичних, природничих та суспільних науках;

- базову англійську наукову термінологію, яка застосовується під час реконструкції історичних процесів у певному географічному просторі;

- просторову та хронологічну динаміку особливостей взаємодії природи та людського суспільства;

- базові концепції визначення просторових рамок історичних процесів на макро- та мікро-рівнях;

- специфіку прояву впливу глобальних змін клімату на історію людства.

Вміти:

- Знайти та опанувати джерельну базу для реконструкції природних умов окремої території, що вивчається, у певний проміжок історичного часу;

- Визначати теоретико-методологічну базу інтерпретації взаємозв'язку історичних та природно-географічних та кліматичних процесів для певного регіону у визначений період часу

- Оперувати базовими просторовими рамками та понятійним апаратом дослідження історичних процесів у визначеному просторі;

- Дати оцінку впливу глобальних змін клімату на історію людства;

- Спілкуватися англійською мовою на професійну тематику.

Дані результати вивчення курсу «Екологічна історія» є невід'ємною складовою опанування наступних *програмних результатів навчання (ПРН)* освітньої програми «Історія та археологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія» в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова:

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПР06. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.

ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

ПР10. Здійснювати професійну діяльність та експертне консультування з актуальних проблем історії та археології, міжкультурної комунікації, архівної, музейної та пам'яткоохоронної діяльності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Динаміка клімату та історичні процеси

Тема 1. Екологічна історія в системі історичних наук

Предмет і завдання екологічної історії. Основні віхи розвитку екологічної історії як історичної науки.

Джерельна база реконструкції взаємодії природи та суспільства в історичній ретроспективі. Дані історичних наук. Дані природничих наук. Методика міждисциплінарного синтезу та кореляції.

Тема 2. Уявлення про місце людини в природному середовищі в додержавну добу.

Палеокліматичні рубежі плейстоцену та раннього голоцену як критерії періодизації первісної історії.

Антропосоціогенез в контексті екологічної історії. Кліматичний оптимум голоцену та проблема переходу до відтворюючого господарства. Кочівництво як історико-екологічний феномен.

Тема 3. Екологічна історія античності, середньовіччя та модерної доби

Динаміка клімату та ландшафту як чинник в розвитку цивілізацій Близького Сходу. Роль природного чинника в античну добу.

Кліматичний оптимум раннього середньовіччя та утворення ранньофеодальних держав Європи.

«Малий льодовиковий період» та його роль в історії господарства та соціально-політичних процесів в Європі на початку ранньої модерної доби.

Тема 4. Історико-культурний розвиток у XIX – XXI столітті: екологічна інтерпретація

Перехід до капіталістичного виробництва як чинник трансформації клімату Землі. Негативні наслідки втручання людини у динаміку природно-географічних процесів у XIX – на початку XXI столітті.

Сучасні тенденції у взаємодії природи та суспільства.

Змістовий модуль 2. Історія екологічного підходу до історичних реконструкцій

Тема 5. Ідея "людина – страждалець" в концептуалізації взаємодії природи та суспільства.

Зародження ідеї "людина-страждалець" в античній натурфілософії (Діодор Сіцилійський, Гіппократ з Коса, Демокрит з Абдер). Зародження географічного та кліматичного детермінізму. Ж. Боден. Ш. Монтеск'є. Переосмислення цієї тези в модерну добу шляхом інтеграції тези про здатність людини активно протистояти негараздам природного оточення (Т. Гоббс, О.М. Радищев) та збагачення її на рубежі XIX-XX ст. низкою положень циклу географо-детерміністичних теорій (Е. Семпл, Л.І. Мечников, Е. Хентінгтон).

Концепції біологічної, культурної та психологічної адаптації та порівняння їх розуміння представниками "нової" (Л. Бінфорд) та поведінкової (Б. Шифер) археології, інвайронментальної психології (А. Белл), феноменологічного (Т. Інголд) та діяльнісного (Е.С. Маркарян, С.О. Арутюнов).

Тема 6. Концепт "людина – деміург" в історії осмислення взаємодії природи та суспільства

Концептуалізація та критичне осмислення результатів перетворюючого впливу людини на своє природне оточення (Дж. П. Марш, О.І. Воєйков). Ідея "людина – руйнівник" як антитеза концепту "людина – деміург". Концепт "людина – творець природи" в контексті теорії культурного (О. Шлютер, К. Зауер) та антропогенного (в радянській науці) ландшафтів, ландшафту як артефакту (Т. Дарвілл, Ф. Кріадо Боадо), ландшафту як серії послідовних заселень (Д. Віттлсі) тощо.

Значення науково-технічної революції середини ХХ ст. та антропогенних катастроф другої половини ХХ – початку ХХІ ст. для переосмислення сутності перетворюючого впливу людини на природне оточення. Інвайронментальна історія. Римський клуб.

Тема 7. Ідея творчого взаємовпливу у концептуалізації взаємодії природи та суспільства

Ідея неподільної цілісності людини та природи у свідомості населення додержавної доби. Дж. Раскін та К. Ріттер про творчий взаємовплив людини та природи.

Антропогеографія (Ф. Ратцель, Е. Реклю) та теорії ноосфери (В.І. Вернадський).

Новітні тенденції у розвитку цієї ідеї: загальна теорія стресу та концепт екологічного стресу (П. Белл), поняття соціальної й екологічної пружності (А. Нейл), регулювання (Дж. Соннерфельд, А. Гудман), усталеності (Г.Х. Братланд, Д. Вобстер), коеволюції (Г.І. Швебс, К. Лаланд, М. Фельдман).

Змістовий модуль 3. Просторові рамки оцінки взаємодії природи та суспільства в історичній ретроспективі

Тема 8 Проблема співвідношення географічної та культурної зональності

Поняття про географічну й культурну зональність в античному та середньовічному природознавстві. Етно-географічний принцип районування (Гомер, Гесіод, Ефор, Посидоній), фізико-географічний (Ератосфен), принцип широтної зональності (Посидоній).

Проблема виокремлення фізико-географічних (широтних) зон у природознавстві у ХVІІІ – в першій половині ХХ ст. Геоботанічні зони О. Фон Гумбольдта. Започаткування сучасного розуміння географічної зональності. В.В. Докучаєв, Ф.О. Морозов. Періодичний закон географічної зональності (А.О. Григор'єв та М.І. Будико). Секторність, поясність, провінціальність географічних зон.

Проблема "степового населення" та "степової історії". Л.М. Гумільов. А. Тонйбі. Л.С. Берг

Тема 9. Ландшафт в системі історичних реконструкцій.

Ландшафт в класичній географії: проблема змісту та внутрішньої систематики. Ландшафт як комплекс, ландшафт як система, ландшафт як сукупність процесів. В.М. Пащенко, В.Б. Сочава, А.Г. Іщенко та ін. Ф.М. Мільков та теорія антропогенного ландшафту.

Ландшафт в системі постмодерністського знання. Фізіономізм та естетичний вимір ландшафту (О. Шлютер, Р. Хартшорн, Й.Г. Гране, Я. Брок, В.П. Семенов-Тян-Шанський). Ландшафт як образ (Б. Сміт, М. Дуглас, Д.В. Мейнінг, Ю.-Ф. Туан). К. Зауер та теорія культурного ландшафту. Ландшафт як текст (В. Хоскінс, Г. Морфі, С. Деніелс, Д. Косгроув).

Концепти соціального (Д. Косгроув, К. Олвіг, Б. Бердер, Е. Хірш, Р. Лейтон, П. Уко) звичного (К. Госден, К. Гембл), конгитивного (Р. Джонстон, К. Малк, К. Бейліс-Сміт), "концептуалізованого" та "соціалізованого" (Б. Чатвін, Г. Морфі), "ідеального" (Б. Кнапп і В. Ешмор), екологічного (К. Крамлі) ландшафтів.

Тема 10. Мікропростори в історії

Теорія екологічної ніші в екологічній науці. Аберация цього поняття в гуманітарному знанні. Ніша як місцевість та ніша як сукупність зв'язків в цій місцевості між її насельниками.

Регіон (район) та мікрорегіон (мікрорайон). Принципи та методи районування в історичних науках. Система районування як варіант просторової класифікації.

Населений (адміністративний) пункт як одиниця історичної реконструкції. Мікроісторія.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Змістовий модуль 1. Динаміка клімату та історичні процеси										
Тема 1. Екологічна історія в системі історичних наук	12	2	2		8	12	2			10
Тема 2. Уявлення про місце людини в природному середовищі в додержавну добу	12	2	2		8	12				12
Тема 3. Екологічна історія античності, середньовіччя та модерної доби	12	2	2		8	12		2		10
Тема 4. Історико-культурний розвиток у ХІХ – ХХІ столітті: екологічна інтерпретація	12	2	2		8	12	2			10
Разом за змістовим модулем 1	48	8	8		32	48	2	2		42
Змістовий модуль 2. . Історія екологічного підходу до історичних реконструкцій										
Тема 5. Ідея "людина – страждалець" в концептуалізації взаємодії природи та суспільства	12	2	2		8	12				12
Тема 6. Концепт "людина – деміург" в історії осмислення взаємодії природи та суспільства	12	2	2		8	12				12
Тема 7. Ідея творчого взаємовпливу у концептуалізації взаємодії природи та суспільства	12	2	2		8	12	2			10
Разом за змістовим модулем 2	36	6	6		24	36	2			34
Змістовий модуль 3. Просторові рамки оцінки взаємодії природи та суспільства в історичній ретроспективі										
Тема 8 Проблема співвідношення географічної та культурної зональності	12	2	2		8	12				12
Тема 9. Ландшафт в системі	12	2	2		8	12		2		10

історичних реконструкцій										
Тема 10. Мікропростори в історії	12	2	2		8	12	2			10
Разом за змістовим модулем 3	36	6	6		24	36	2	2		32
Усього годин	120	20	20		80	120	8	4		108

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
	Навчальним планом не передбачені	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Очна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Екологічна історія в системі історичних наук	2	
2	Тема 2. Уявлення про місце людини в природному середовищі в додержавну добу	2	
3	Тема 3. Екологічна історія античності, середньовіччя та модерної доби	2	2
4	Тема 4. Історико-культурний розвиток у XIX – XXI столітті: екологічна інтерпретація	2	
5	Тема 5. Ідея "людина – страждалець" в концептуалізації взаємодії природи та суспільства	2	
6	Тема 6. Концепт "людина – деміург" в історії осмислення взаємодії природи та суспільства	2	
7	Тема 7. Ідея творчого взаємовпливу у концептуалізації взаємодії природи та суспільства	2	
8	Тема 8. Проблема співвідношення географічної та культурної зональності	2	
9	Тема 9. Ландшафт в системі історичних реконструкцій	2	2
10	Тема 10. Мікропростори в історії	2	
Разом		20	4

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Навчальним планом не передбачені	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма

1	Тема 1. Екологічна історія в системі історичних наук [1], [2], [3], [4]	8	10
2	Тема 2. Уявлення про місце людини в природному середовищі в додержавну добу. [1], [2], [3], [4]	8	12
3	Тема 3. Екологічна історія античності, середньовіччя та модерної доби [1], [2], [3], [4]	8	10
4	Тема 4. Історико-культурний розвиток у ХІХ – ХХІ столітті: екологічна інтерпретація [1], [2], [3], [4]	8	10
5	Тема 5. Ідея "людина – страждалець" в концептуалізації взаємодії природи та суспільства [1], [2], [3], [4]	8	12
6	Тема 6. Концепт "людина – деміург" в історії осмислення взаємодії природи та суспільства [1], [2], [3], [4]	8	12
7	Тема 7. Ідея творчого взаємовпливу у концептуалізації взаємодії природи та суспільства. [1], [2], [3], [4]	8	10
8	Тема 8. Проблема співвідношення географічної та культурної зональності. [1], [2], [3], [4]	8	12
9	Тема 9. Ландшафт в системі історичних реконструкцій. [1], [2], [3], [4]	8	10
10	Тема 10. Мікропростори в історії. [1], [2], [3], [4]	8	10
	Разом	80	108

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних занять;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- [4] – наукова доповідь, стаття.

Структура написання студентом *реферату, есе, індивідуального навчально-дослідного завдання* складається із наступних обов'язкових елементів:

- Вступна частина (актуальність, характеристика обраної теми та перспективність її дослідження);
- Аналіз джерел та літератури по темі (на 2-3 абзаци);
- Виклад основного матеріалу;
- Ілюстративний матеріал, що підтверджує аргументаційну базу;
- Висновки;
- Список джерел та літератури.

Захист проектів (рефертів, есе) та ІНДЗ відбувається за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, а також у формі участі в науковій конференції.

9. Методи навчання

У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них *словесні*: лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповіді, пояснення нового матеріалу, бесіди з тем курсу, диспут, обговорення. *Наочні*: ілюстрація, мультимедійна презентація, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень. *Практичні*: виконання міні-дослідження, виконання індивідуальних завдань. Пояснювально-ілюстративний метод та метод проблемного викладу використовується під час лекцій для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків, що наводяться у лекційній частині курсу. Евристичний метод допомагає в організації активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань. Дослідницький метод використовується під час самостійної підготовки

здобувачів. Здобувачі самостійно вивчають літературу, джерела, готуючись до контрольної роботи та виконуючи індивідуальне навчально-дослідне завдання.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи поточного/періодичного контролю: оцінювання активності та усне опитування під час лекцій та практичних занять; захист результатів виконання рефератів та написання есе; оцінювання доповідей, презентацій та індивідуального навчально-дослідного завдання.

Підсумковий контроль: форма підсумкового контролю – усний іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно /зараховано	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре /зараховано	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних	правильно виконав більшість завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

	ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Задовільно /зараховано	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання / не зараховано	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / не зараховано	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Сприйняття природного середовища ранньопервісними мисливцями, збирачами та рибалками
2. Природа у системі життєдіяльності та світогляді ранніх землеробів та скотарів.
3. Класична антична натурфілософія про взаємини природи й людини.
4. Місце природи в людській історії та культурі у творчості Геродота.
5. Місце природи в людській історії та культурі у творчості Гіппократа
6. Теза "людина – страждалець" в античній натурфілософії: основні віхи еволюції
7. Теза "людина – творець природи" в античній натурфілософії
8. Зародження ідеї про співтворчість людини та природи в античній натурфілософії
9. Сприйняття природного середовища в середньовіччі: основні підходи
10. Ідея кліматичного детермінізму у творчості Ш. Монтеск'є
11. Розвиток географічного та кліматичного детермінізму у XIX – першій половині XX ст.
12. Історія зародження та розвиток теорії господарсько-культурних типів
13. Теорія адаптації у біології: історія та сучасність
14. Історія сприйняття культури як адаптивної системи у зарубіжній історії

15. Інтерпретація культури як екстрасоматичного засобу адаптації у вітчизняній науці
16. Палеоекологічний підхід у вітчизняній історії та археології
17. Ландшафтна історія та геоархеологія про взаємини природи та суспільства
18. Поняття екологічної пружності в контексті визначення характеру взаємодії природи та суспільства
19. Теорія сталого розвитку: історія та перспективи
20. Теза "людина – творець природи" у гуманітарних та природничих науках другої половини ХХ – початку ХХІ ст.
21. Теза "людина – страждалець" у гуманітарних та природничих науках другої половини ХХ – початку ХХІ ст.
22. Ідея співтворчості людини та природи у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.
23. Антропогеографія у першій третині ХХ ст. у Західній Європі, в СРСР та Україні
24. Посибілізм як специфічний напрямок концептуалізації взаємин природи та суспільства
25. Інвайронментальна історія про взаємини природи та суспільства
26. Поняття про клімат в античному природознавстві
27. Поняття про зональність в античній натурфілософії
28. Поняття про широтну зональність в античній натурфілософії
29. Ідея культурної зональності в ранньому середньовіччі
30. Ідея культурної зональності в епоху Відродження та Просвітництва
31. Внесок О. фон Гумбольдта у формування теорії географічної зональності
32. В.В. Докучаєв та сучасна теорія географічної зональності
33. Ідея зв'язку географічної та культурної зональності на рубежі ХІХ – ХХ ст.
34. Періодичний закон географічної зональності (М.І. Будико та А.О. Григор'єв)
35. Поняття про географічну поясність та ярусність
36. Поняття про географічну секторність
37. Поняття бар'єрності в контексті теорії географічної й культурної зональності
38. Л.С. Берг та поняття про географічну зональність та ландшафти
39. Естетичний вимір ландшафту у вітчизняній науці: історія й сучасність
40. Географічний ландшафт як комплекс
41. Системний підхід до географічного ландшафту
42. Антропогенні ландшафти: розмаїття форм та історичної сутності
43. Ландшафт як образ: пікторіальні ландшафти
44. Ландшафт як текст в постмодерністській системі знання
45. Теорія соціального ландшафту
46. "Ідеальний" ландшафт та можливості його дослідження в історичній ретроспективі
47. Теорія "звичного ландшафту"
48. Екологічна ніша: функціональний та територіальний виміри поняття
49. П. Відаль де ля Блаш та поняття *milieux* як соціально-природне середовище проживання людини
50. Ландшафт як сцена: варіативність підходів

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна історія».
2. Силабус навчальної дисципліни «Екологічна історія».
3. Навчально-методичні матеріали для лекцій.
4. Мультимедійні презентації.

14. Рекомендована література

Основна

1. A Companion to Global Environmental History (edited by John R McNeill, Erin Stewart Mauldin). Wiley-Blackwell, 2015. URL: <https://bitly.ws/X7VB>
2. Allosso D. American Environmental History. Minnesota Libraries Publishing Project, 2019. URL: <https://mlpp.pressbooks.pub/americanenvironmentalhistory/>
3. Environmental history: selected readings
URL: https://www.williamcronon.net/handouts/env_hist_rdg_list.htm
4. Kadurin, S., Yanko-Hombach, V., Smyntyna, O. The Ukraine: In search of submerged Late Palaeolithic sites on the North-Western Black Sea shelf // The Archaeology of Europe's Drowned Landscapes. Coastal Research Library, vol 35. Springer, Cham. 2020. – P. 413-428. https://doi.org/10.1007/978-3-030-37367-2_21
5. Smyntyna O. V. Environment in Soviet and Post-Soviet archaeology // Humans and environment: new archaeological perspective for the twenty-first century. – Oxford: Oxford University press, 2013. – p. 27-44.
6. Основи екології, методика екологізації фахових дисциплін: Навчально-методичний посібник для викладачів. – Вид. 2-ге змінене і доповнене. – Київ : ТОВ «ДСК – Центр», 2016. – 210 с.
7. Сминтина О. В. Екологічна історія дописемної доби // Стародавнє Причорномор'я. – Одеса: ОНУ, 2018. – С. 494-500.

Додаткова література

1. Huges J.D. Mediterranean Environmental history. Denver: ABC-Clio, 2016. URL: <https://bitly.ws/X7WM>
2. Simmons I.G. Global Environmental History: 10,000 BC to AD 2000. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008. URL: <https://bitly.ws/X7V4>

3. Сминтина О. В. Теорія регулювання у системі сучасних підходів до реконструкції відповіді людини на глобальні зміни клімату у первісності // Записки історичного факультету. – 2017. – Вип. 28. – С. 63-74/
4. Сминтина О. В. Географічний підхід в первісній археології на рубежі XX – XXI століть: від дисциплінарного плюралізму до трансдисциплінарності // *Vita Antiqua*. – 2017. - № 9. – С. 16-21.
5. Smyntyna O.V. Ecology // *Encyclopedia of American Environmental History*. – New York: Facts on File, 2011. – Vol. 2. – P. 431-434.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. Режим доступу: <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Одеська національна наукова бібліотека. Режим доступу: <http://odnb.odessa.ua/>
3. Одеський археологічний музей НАН України. Режим доступу: <http://archaeology.odessa.ua/>
4. Одеський історико-краєзнавчий музей. Режим доступу: <http://www.history.odessa.ua/>
5. Державний архів Одеської області. Режим доступу: <http://archive.odessa.gov.ua/>
6. Електронний архів Українського визвольного руху. Режим доступу: <http://avr.org.ua/>
7. Український інститут національної пам'яті. Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/>